

Beelden in het nieuws

Beelden zijn vaak onze eerste bron van informatie, verleiding of expressie. Beelden zeggen meer dan je denkt, soms meer dan duizend woorden. Ook in het nieuws worden voortdurend beelden gebruikt. Maar waarom kiest men voor een bepaald beeld? En wat willen nieuwsmakers hiermee zeggen? In dit pakket ontdek je meer over beelden in het nieuws en hoe je deze kan interpreteren. Je leert kritisch en gericht naar beelden kijken.

Beelden begrijpen en er betekenis aan geven, dat noemen we beeldgeletterdheid. Meer weten?

- Mediawijs bracht met de steun van het Departement Onderwijs alles over beeldgeletterdheid samen op www.lerenmetbeelden.be. Je kan er diverse tools, inspirerende praktijkvoorbeelden en heel wat achtergrondinformatie over beeldgeletterdheid terugvinden.
- Mediawijs en het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) werkten samen rond beeldgeletterdheid in het onderwijs.

Het sluit aan bij verschillende vakoverschrijdende eindtermen waaronder De leerlingen

- gaan alert om met media.
- participeren doordacht via de media aan de publieke ruimte.
- gebruiken beeld, muziek, beweging, drama of media om zichzelf uit te drukken
- illustreren de rol van de media en organisaties in het functioneren van ons democratisch bestel;
- illustreren de wederzijdse beïnvloeding van kunst, cultuur en techniek, politiek, economie, wetenschappen en levensbeschouwing
- kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen a.d.h.v. relevante criteria;
- zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken;
- kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken;
- kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren
- brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk

Leerdoelen

- leerlingen discussiëren over nieuwsfoto's en nieuwsfragmenten.
- leerlingen kunnen beelden kritisch analyseren.
- leerlingen kunnen argumenten aanhalen waarom de beelden gekozen zijn.
- leerlingen kunnen de verschillende bouwstenen van beeldtaal herkennen in beelden.
- leerlingen kunnen aan de hand van beelden zichzelf uitdrukken.

Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws

1. Beelden lezen

Je wil graag beeldmateriaal gebruiken tijdens jouw les? Als informatiebron of als gespreksstarter of om de actualiteit te bespreken? Je staat best even stil bij de beelden die je wil gebruiken. Journalisten en reportagemakers maken bepaalde keuzes om een boodschap over te brengen.

Dieper kijken naar beelden

Een methodiek die je kan gebruiken om te ontdekken wat er met een beeld verteld wordt, is Visual Thinking Strategies, VTS. Om een beeld te interpreteren, is het belangrijk om er even de tijd voor te nemen, er even bij stil te staan.

VTS werkt het best bij stilstaande beelden, zonder tekst. Maar het kan ook bij mediabeelden (reclame, nieuwsitems) gebruikt worden.

TIP

Neem vooral korte fragmenten.

Zo kan je makkelijker op details wijzen of even terugspoelen.

Bij VTS neem je de tijd om naar beelden te kijken en ze in groep te bespreken. Drie vragen worden steeds gesteld.

- 1 Wat gebeurt er in dit beeld? (Vraag niet: wat zie je? Dan krijg je immers een opsomming. Je wil een verhaal om verbanden te zien)
- 2 Wat zie je waardoor je dit zegt? (Zo krijg je argumenten voor de interpretatie)
- 3 Wat gebeurt er nog meer? (Er is altijd meer te vinden)

Deze techniek leert je dieper kijken naar beelden, maar een VTS-discussie geeft geen duidelijkheid over de context of de bedoeling van de maker mee. Daarom kan het interessant zijn om na deze eerste oefening de wie-, wanneer - en waarom-vragen (cf. tool "Beelden Anders Bekeken") nog even onder de loep te nemen.

Meer weten over VTS? Neem een kijkje op www.lerenmetbeelden.be.

Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws

Beelden anders bekeken

Mediawijs ontwikkelde samen met VIAA een interactieve tool om met video's aan de slag te gaan in de klas. Deze interactieve tool met 6 vragen en 9 voorbeeldfragmenten helpt leerkrachten en leerlingen beter naar nieuwsfragmenten te kijken en stil te staan bij wat ze (niet) zien. Zo kan je werken aan een kritische houding en de eindtermen ICT en mediawijsheid. → www.mediawijs.be/andersbekeken

Je stelt best volgende vragen:

- 1 Wat zie je? En wat hoor je? Is er misschien iets bijzonders te zien of te horen op de achtergrond?
- 2 Daarna komt de 'wie' vraag! Weet je wie de video heeft gemaakt? Is het een betrouwbare bron? En 'voor wie' is deze video bedoeld? Op welke manier houdt de videomaker rekening met het doelpubliek?
- 3 Waar zijn de beelden opgenomen? Zou je de beelden anders bekijken wanneer ze in een ander land gefilmd zijn?
- 4 Wanneer zijn de beelden opgenomen? Beelden van 50 jaar geleden kan je best in die tijdsgeschiedenis situeren. Maar ook de actualiteit of trends bepalen vaak de bril waardoor een videomaker kijkt.
- 5 Ook hoe je iets in beeld brengt, bepaalt mee de boodschap. Op welke manier wordt een mening of een bevolkingsgroep in beeld gebracht? Welk format gebruikt de maker? Werden de beelden gemonteerd in functie van het verhaal? Of werden de beelden achteraf bewerkt? En welk effect heeft dit?
- 6 Alle vragen komen samen in de 'waarom' vraag? Elke video is het resultaat van bepaalde keuzes. Wat is de intentie van de maker? Waarom gebruikt de maker een bepaald format of een bepaalde techniek? En welke boodschap wil de maker hiermee overbrengen aan de kijker?

Door deze vragen te stellen, kom je te weten wat er allemaal schuilgaat in een beeld. Op zoek naar andere beeldfragmenten? Neem dan zeker een kijkje in het Archief voor Onderwijs.

Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws

2. Hoe zitten beelden in elkaar?

Niet alleen wat iemand wil vertellen is belangrijk, ook de manier waarop. Hoe zitten beelden precies in elkaar, en hoe beïnvloeden beeldmakers jou? **Beeldtaal heeft eigen kenmerken, eigen mechanismen.** Een beeldmaker heeft een aantal middelen ter beschikking (een kader, licht ...) waarmee hij zijn verhaal kan vertellen. Hoe deze worden ingezet, bepaalt mee de betekenis van een beeld. Het stuurt onze interpretatie in een bepaalde richting: **we noemen dit de 'bouwstenen' van de beeldtaal.**

Bouwstenen

Wist je dat het cameraperspectief een onderwerp nietig en klein kan doen lijken? Dat kadrage bepaalt wat wel en niet wordt benadrukt? Dat een slimme montage bepaalde gevoelens bij de kijker opwekt? Wanneer je de bouwstenen bewust en kritisch bekijkt, herken je sneller de bedoeling van de beeldmaker en doorprikt je vlugger mogelijke manipulaties.

- **Kadrage:** je plaatst een kader rond je beelden, waarmee je bepaalt wat iemand wel of niet ziet en hoe opvallend iets in beeld komt.
- **Afstand:** je kunt je beter inleven in de psychologie van de personages wanneer de camera hun gezicht dichterbenedert.
- **Montage:** beelden worden niet altijd chronologisch getoond, ze worden met allerlei effecten bewerkt en heel vaak ontbreekt nog informatie.
- **Perspectief:** De keuze voor het camerastandpunt bepaalt je houding tegenover wat op het beeld komt: neutraal, superieur, onderdanig, betrokken ...
- **Licht:** waar het licht komt, gaat jouw aandacht naartoe. Het licht bepaalt ook heel veel van de sfeer.
- **Beeldbewerking:** achteraf kan je verschillende beeldelementen aanpassen, verwijderen of toevoegen.

Aan de hand van de interactieve video van Mediawijs (<https://beeldgeletterd.mediawijs.be/tools/beeldtaal-interactieve-video-onderwijs>) doorgrond je alle componenten van beeldtaal en leer je kritische vragen stellen over hoe iets in beeld gebracht is. Ontdek ook simpele oefeningen met beeld die je zelf kan toepassen. Regisseur Stijn Coninx, monteur Philippe Ravoet en cameraman Danny Elsen begeleiden je hierbij.

Ook fotograaf Jimmy Kets toont aan de hand van enkele voorbeelden hoe je nieuwsfoto's kan beïnvloeden. Hij maakte na de aanslagen in Brussel een reportage waarbij hij bepaalde plaatsen in Brussel telkens vanuit een ander perspectief in beeld gebracht heeft. <https://www.canvas.be/video/de-afspraak/najaar-2015/maandag-23-november-2015/door-de-lens-van-jimmy-kets-brussel>

Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws

3. Waarom worden beelden gebruikt?

Nieuwsredacties gaan meestal op zoek naar een beeld dat opvallend is, een eye-catcher, dat mensen nieuwsgierig maakt. Maar beelden zijn er niet enkel om het nieuws aantrekkelijker te maken. Beelden vertellen een eigen verhaal. Ze roepen bepaalde associaties op. Het beeld dat gekozen wordt bij een nieuwsitem, heeft een invloed op hoe men een nieuwsartikel leest of naar een nieuwsfragment gekeken wordt. Nieuwsredacties denken dus goed na over de beelden die ze gebruiken bij een nieuwsitem. Er zijn verschillende redenen waarom beelden gebruikt worden bij nieuwsfeiten:

- Bewijs dat iets echt is gebeurd
- Aandacht trekken
- Artikel verduidelijken
- Emotie laten zien
- Afwisseling
- Deel van de gebeurtenis extra benadrukken

Een beeld kan ook meerdere doelen hebben.

Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws

4. Waar heb ik dat beeld al eens gezien?

Vaak zie je “breaking news” op sociale media. Er zou een opstand zijn in land X, rellen in stad Y ... Als je het nog niet terugvond op klassieke nieuwswebsites, ben je misschien écht één van de eersten die het weet. Of... is het gewoon fake.

Beeldmateriaal wordt vaak gebruikt om aan te tonen of een bericht echt is of niet. Maar het is niet omdat er beeldmateriaal gebruikt wordt dat iets waar is. Bij misleidende berichten wordt vaak gebruik gemaakt van beeldmateriaal zoals foto's en video's die bewerkt zijn. Op het eerste zicht lijken deze beelden objectief. Maar is het wel zo? Soms worden afbeeldingen gebruikt die al eens ergens anders verschenen zijn in een gelijkaardige context. Of vaak worden videofragmenten bewerkt door bepaalde fragmenten weg te laten. Het is dus belangrijk om naast de tekst ook beeldmateriaal kritisch te analyseren.

Enkele voorbeelden van verkeerde nieuwsbeelden:

- www.twitter.com/firstdraftnews/status/754051535445692416
- www.demorgen.be/tvmedia/deze-kindjes-maken-elke-ramp-mee-b7c2122b/
- www.wikipedia.org/wiki/Tourist_guy
- www.youtube.com/watch?v=wB4RelW5M-c
- www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2996797

Nagaan of het gaat om oud of nieuw beeld gaat, kan eenvoudig via Google of andere zoekmachines.

- Ga naar www.images.google.com, plak de URL van de foto of maak een screenshot. Google geeft je weer op welke andere websites het terug te vinden is.
- Installeer RevEye in je browser. Je krijgt snel een overzicht waar het beeld vroeger al gepubliceerd werd.

Meer weten over fake news? Bekijk dan het educatief pakket **Fake News** via Nieuws in de klas.

Bronnen

- Projectpagina Beeldgeletterdheid Archief voor Onderwijs: www.onderwijs.hetarchief.be/content/beeldgeletterdheid#p391
- Beelden leren en schrijven: www.lerenmetbeelden.be
- Nieuws in de klas Nederland
- What dit you think of what's going on in this picture? – NY Times: www.learning.blogs.nytimes.com/2013/06/03/what-did-you-think-of-whats-going-on-in-this-picture/
- Meer foto's in de krant www.nrc.nl/nieuws/2011/09/03/meer-fotos-in-de-krant-maar-zeker-niet-alleen-gruwelijke-12033433-a204128
- NewseumED – www.newseumed.org

Opdrachten

Inleiding

Nieuwsmedia gebruiken tal van beelden. Beelden roepen immers bepaalde associaties op. Zo zal je bij een nieuwsartikel in kranten of op nieuwssites vaak ook een foto terugvinden van het nieuwsfeit zodat lezers zich een beeld kunnen vormen van wat er gebeurd is. Door een beeld te zien ga je vaak al een bepaalde interpretatie geven aan een verhaal. Je gaat het verhaal vanuit een bepaalde invalshoek bekijken.

Kunnen leerlingen achterhalen waarom nieuwsmedia voor een bepaald beeld gekozen hebben? Welke beelden zouden zij kiezen als ze journalist zijn?

1 Voorbereiding voor de leerkracht

- Kies nieuwsfoto's of een beeldfragment rond een actueel thema.
- Zorg voor voldoende kranten en toegang tot internet voor nieuwssites.

OPWARMER

Ga aan de slag met de 'Observation challenge' van First Draft News (www.firstdraftnews.com/resource/test-your-verification-skills-with-our-observation-challenge/). Waar zijn de foto's volgens de leerlingen genomen? Waarom denken ze dat? Welke elementen halen ze aan? Leg uit dat beelden een bepaalde overtuigingskracht hebben en dat beelden meteen bepaalde associaties kunnen oproepen en zo ook een verhaal geloofwaardiger maken. Soms worden beelden zelfs uit hun context gehaald om een verhaal kracht bij te zetten. We kijken vaak niet goed wat er allemaal gebeurt in een beeld.

KERN

OPDRACHT 1 Beelden lezen

- Inleiding:** Toon enkele foto's die opvallend zijn. Waarom zou een nieuwsredactie deze foto's publiceren? Leg nadien uit wat de context is van de nieuwsfoto's en dat nieuwsmedia beelden gebruiken om verschillende redenen en dat het belangrijk is om beelden te kunnen analyseren.
- Groepswerk:** Verdeel de klas in groepjes van vier. Laat hen op zoek gaan naar nieuwsfoto's in kranten of op nieuwssites die hen aanspreken of opvallend zijn. Laat de leerlingen deze nieuwsfoto's meer in detail analyseren aan de hand van de VTS-techniek. Stel telkens volgende vragen:
 - Wat gebeurt er op de nieuwsfoto?
 - Wat zie je op de nieuwsfoto waarom je dat zegt?
 - Zijn er nog elementen op de nieuwsfoto te zien?
- Bespreek klassikaal.** Licht ook toe waarover het artikel gaat waarbij de nieuwsfoto staat (context). Past de nieuwsfoto bij het artikel of zouden ze een andere nieuwsfoto kiezen? Kan je begrijpen waarom een nieuwsredactie deze keuze heeft gemaakt?

Opdrachten

OPDRACHT 2 — Wat zou jij doen als je journalist was?

- 1 Inleiding:** Verdeel de klas in groepjes van vier. Laat hen op zoek gaan naar nieuwsfoto's in kranten of op nieuwssites die opvallend zijn. Van welke nieuwsfoto's schrikken de leerlingen of kunnen ze zich voorstellen dat iemand anders er van schrikt?
- 2 Bespreek klassikaal.** Begrijp je waarom de redactie deze keuze heeft gemaakt? Zou jij de foto plaatsen?
- 3 Rollenspel:** Wat zou jij doen als je journalist was?
 - Verdeel de klas in vieren. Elk groepje vertegenwoordigt een bepaalde rol: hoofdredacteur, fotograaf, beeldredacteur of uitgever. De leerlingen bedenken in hun groepje welke argumenten hun rol kan hebben om een foto wel of niet te plaatsen. Uiteindelijk nemen ze een standpunt in: wel of niet plaatsen van de foto. Al dan niet bewerkt.
 - Daarna volgt een discussie volgens het volgende stramien:
 - 1** Een vertegenwoordiger van elke rol krijgt twee minuten de tijd om hun standpunt te verwoorden. De spreker mag niet onderbroken worden.
 - 2** Als alle sprekers geweest zijn, is er indien gewenst, mogelijkheid om verduidelijking te vragen.
 - 3** Elke vertegenwoordiger kiest iemand uit waar hij inhoudelijk op wil reageren. Vervolgens mag deze persoon ook kort reageren.
 - 4** Nadien volgt er een stemming; wel of niet plaatsen van de foto.

TIP

Je kan kiezen om bestaande nieuwsfoto's uit nieuwsmedia te bespreken of je kan situaties schetsen.

Situaties en mogelijke discussievragen die je hiervoor kan gebruiken:

- Je werkt voor een schoolkrant en wil een artikel publiceren over een belangrijke sportwedstrijd. De fotograaf neemt de perfecte foto net wanneer de fans ontdekken dat het schoolteam aan het winnen is. Alle aspecten van een goed beeld komen aan bod – perspectief, kadrage, licht, Maar wanneer je het beeld beter analyseert, zie je dat sommige personen met hun ogen toe staan ...
- **Wat doe je?**
 - 1** Je publiceert de foto zoals hij is.
 - 2** Je snijdt een deel van de foto weg, indien mogelijk.
 - 3** Je gebruikt een andere foto.
 - 4** Je probeert de ogen te bewerken met een softwareprogramma zoals photoshop.
- **Discussievragen:**
 - 1** Mag je foto's bewerken? Zo ja, onder welke omstandigheden?
 - 2** Speelt de doelgroep een rol?
 - 3** Ben je bereid om een minder goede foto te plaatsen bij het artikel? Een foto die minder goed past bij het verhaal?

Opdrachten

→ Je werkt voor een lokaal nieuwsmedium. Je schrijft een artikel over het offerfeest in jouw buurt. Je fotograaf heeft een foto waarop te zien is hoe een schaap geslacht is. Wat doe je?

→ **Wat doe je?**

- 1 Je publiceert de foto en past een stuk van je artikel aan.
- 2 Je gaat op zoek naar een andere foto dat beter bij het verhaal past dat je wil brengen.
- 3 Je bewerkt de foto.

→ **Discussievragen**

- 1 Wat is het beeld dat je wil brengen met het verhaal? Wat vind je het belangrijkste?
- 2 Spelen er bepaalde culturele aspecten een rol spelen om de foto al dan niet te publiceren?
- 3 Hoe denk je dat de doelgroep zou reageren bij het zien van de foto? Zouden ze zich herkennen in het beeld dat bij het verhaal gepubliceerd wordt?
- 4 Zou het verschil uitmaken als het artikel gepubliceerd zou worden voor een nationaal nieuwsmedium?

→ Je werkt voor een nationaal nieuwsmedium en je wil een artikel brengen over de vluchtelingencrisis of de toestand in bepaalde oorlogsgebieden. Bij het artikel plaats je een confronterende foto waarop slachtoffers te zien zijn.

→ **Wat doe je?**

- 1 Je publiceert de foto.
- 2 Je gaat op zoek naar een andere foto waarop geen slachtoffers te zien zijn.
- 3 Je bewerkt de foto met een softwareprogramma.
- 4 Je schrijft er geen artikel over.

→ **Discussievragen?**

- 1 Is het gepast om slachtoffers te tonen? Speelt de context een bepaalde rol?
- 2 Zou je dergelijk artikel en foto op de voorpagina publiceren?
- 3 Zou het een verschil uitmaken als een lokaal nieuwsmedium het artikel en de foto publiceert?

VERWERKINGSOPDRACHTEN

- 1 Schrijf een artikel over iets dat jou interesseert en ga op zoek naar een gepaste foto. De leerlingen kunnen ofwel zelf een foto maken of op zoek gaan naar een foto uit een databank. Zorg ervoor dat ze rekening houden met het auteurs- en portretrecht. Meer weten over auteurs- en portretrecht? Bekijk de interactieve affiche van Mediawijs www.mediawijs.be/tools/auteursrecht-help-interactieve-affiche.
- 2 Geef hen de opdracht om een van de foto's te analyseren die verschenen is op "What's going on in that picture" van The New York Times. Wekelijks wordt er een nieuwe foto toegevoegd. www.nytimes.com/column/learning-whats-going-on-in-this-picture

Opdrachten

Uitbreiding

X

Bekijk ook eens nieuwsfragmenten over een actueel thema en laat hen dit analyseren aan de hand van de zes vragen van de tool Archiefbeelden anders bekeken. Op het Archief voor Onderwijs kan je heel wat beeldmateriaal terugvinden. Welke doelen kan je herkennen? Hebben ze dezelfde doelen als nieuwsfoto's over het thema?

Uitbreiding voor in de lessen geschiedenis

X

Kijken zonder zien. Omgaan met historische foto's van Gie van den Berghe. De digitale beeldbronnen van de verschillende hoofdstukken kan je bekijken via Uitgeverij Pelckmans. De foto's uit het boek kunnen met een digitaal vergrootglas worden bekeken. Meer info via

- <http://www.serendib.be/artikels/kijkenzonderzien.htm>
- <http://methodes.pelckmans.be/algemeenfonds/kijkenzonderzien/>
- <http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2012/01/05/knoeien-met-beelden>
- <http://www.mo.be/fr/node/7052>

Op zoek naar unieke foto's uit de geschiedenis?

Dan kan je terecht op volgende site <http://www.europeana.eu/portal/en/collections/photography> Je vindt er heel wat foto's over verschillende thema's in de geschiedenis.

Op <http://rarehistoricalphotos.com/> vind je ook heel wat unieke foto's van WO I en WO II.

Bron

De opdrachten zijn deels gebaseerd op het lesmateriaal van Nieuws in de klas Nederland en Newseum.